

**A TUDOK KONFERENCIA MISKOLCI REGIONÁLIS DÖNTŐJÉRE
KÉSZÍTETT ELŐADÁS**

Körtvélyes-pusztá

természetes növényzetének helyreállítási lehetőségei

Körtvélyes-pusztá Bács-Kiskun és Jász-Nagykun-Szolnok megye határában lévő Tiszakürt-Tiszaug települések között helyezkedik el 45 ha-on. A területet egykor a Tisza folyó ölelte körbe, a jó víz és tápanyag ellátottságú fekete öntéstalajok, illetve a Duna és a Tisza által hozott löszös kvarchomokon kialakult talajok határozták meg a terület növénytársulásait. Az első feljegyzés a 13. századi Anonymus Gesta Hungarorumából származik. A területet körbevevő kanyarulat levágódott, így a természetes vegetációt alkotó keményfás ligeterdők és kocsányos tölgyesek az 1800-as évekre tehető iparosítás miatt eltűntek, mára csak néhány lágyszárú előfordulása jelzi az egykori erdők helyét. Ma természetvédelmi, és Natura 2000-es védelem alatt áll a terület, egyedülálló körtefás-legelő jellege miatt.

Vizsgálataim egy évig tartottak, mely során a következő kérdésekre kerestem a választ:

- A jelenlegi környezeti feltételek mellett lehetséges-e az egykor oly jellemző mozaikos tölgyerdő kialakulása, illetve fennmaradása a területen?
- Szükséges-e ehhez emberi beavatkozás a területen?

Kora tavasszal megkezdett munkám során elkészítettem a terület vegetáció térképét, illetve cönológiai felvételét, eközben a területről fotókat is készítettem. A kora tavaszi időszakban a tölgyesekre jellemző kora tavaszi geofiton növényekre lettem figyelmes, találtam sárga tyúktaréjt (*Gagea lutea*), salátaboglárkát (*Ficaria verna*), ami számomra nagyon kedves növény. A területen kifejezetten nagy tömegű volt a salátaboglárka előfordulása. Fürtös gyöngyikét (*Muscari racemosum*), kék ibolyát (*Viola cyanea*) és az erdei tisztások növényét a csattogó szamócát (*Fragaria viridis*) is találtam. Ezen növények szinte egyértelművé tették számomra azt, hogy valamikor itt tölgyerdő állhatott. Az erdők 1800-as években történt kivágása során a vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), a második lombkoronaszint göcsörtös fáját nem tudták hasznosítani, ezért még ma is sok öreg vadkörtefa áll szétszórtan a területen.

A szikesebb, és nedvesebb területeket két jelentős faj mozaikos váltakozása mutatta meg számomra. A nedvesebb részeken a **réti ecsetpázsit** (*Alopecurus pratensis*) jelenléte jelentős, ami együtt fordul elő több nedvességkedvelő fajjal pl. villás boglárkával (*Ranunculus pedatus*), illetve a szikesebb, és szárazabb részeken a **veresnadrág csenkeszes** (*Festuca pseudovinae*), ami szintén több szárazságtűrő növényvel, ezek között többféle zsályafajjal, mint pl. az osztrák zsályával (*Salvia austriaca*) társult. Ezek közül több faj a legeltetés következtében jelent meg. Ilyen például a farkas kutyatej (*Euphorbia cyparissias*), és a mezei iringó (*Eryngium campestre*). Mindkét élőhelytípusban talákoztam szikesevényt jelző fajokkal, mint például a szarvaskereppel (*Lotus corniculatus*). A terület szélén több szikfok (*Puccinellietum limosae*) is megjelent, jelezve a területen található legmagasabb

szikótartalmú területeket. A vegetáció-térkép alapján is látszik a terület növényközösségeinek mozaikossága.

Felmerül a kérdés, hogy akkor miért is állítom azt, hogy itt még lehet valamikor tölgyerdő, miközben a szikesedő talaj teljesen ellentmond a tölgynek megfelelő nedves és gazdag tápanyag tartalmú talajoknak? Ezt a következőkben szeretném több oldalról alátámasztani.

Annak az esélye, hogy itt valamikor majd erdő fog állni igen nagy, hiszen már most is több helyen megfigyelhető a gypűrőzsa (*Rosa canina*) és a kőkény (*Prunus spinosa*), amely az erdősülés során az elsőként megjelenő fajok. Ezen cserjék tüskéi között biztonságban fejlődhetnének a tölgy-magoncok, amelyek makkja a közeli kocsánytalan tölgyekről (*Quercus robur*) a madarak „közbenjárásával” juthat el ide. A folyamat úgy kezdődik, hogy a gypűrőzsa levelét lehullajtva egyre jobban befedi a talajt, ami a felsőbb rétegek kedvezőbb nedvességviszonyait eredményezi, illetve nyáron megfelelő árnyékolást nyújt a tölgy magoncoknak. A kezdetben kistermetű tölgy vízkereső gyökereivel addig nyújtózkodik az alsóbb talajrétegekbe, amíg el nem éri a talajvizet. Ezen a területen a folyó közelsége miatt viszonylag magas a talajvízszint állása. Ezen idő alatt a földfelszín felett elhelyezkedő része a növénynek nem is nő jelentős mértékben. Amint a vizet eléri, növekedésnek indul, túlnő a gypűrőzsán. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy a környező utak mentén a gypűrőzsából kinövő tölgyek figyelhetők meg.

A folyamat zavartalan lefolyásához kívánatos a kaszálás és a legeltetés megszüntetése a spontán erdősülő foltokban.

Az általam felvett kvadrátokban a **Borhidi-féle ökológiai értékszámok** szerint kiszámítottam a terület talajnedvességre, talajreakcióra és nitrogéntartalomra vonatkozó értékeit. Az adatokból jól látszik, hogy a terület nagy része mezofil, illetve közepes N-tartalommal jellemezhető, amely jellemzők **megfelelnek a tölgyesek igényeinek**. A talaj pH-ra vonatkozó értékek a terület nagy részén csak **kismértékű szikesedést** jeleznek.

A területen mozaikosan, kis kiterjedésben megtalálhatóak nedvesebb illetve szárazabb, ezen kívül erősen szikesedő foltok is, így a kialakuló erdő egy mozaikos, tisztásokkal tarkított erdő lenne, ami valószínűleg eredetileg is jellemző volt a területen. Figyelemre méltó továbbá, hogy a környéken invazív növényfajok nem fordulnak elő.

A **területkezelés** megváltoztatása fontos, hiszen a felnövekvő csemeték védelmezése fontos, hogy a jövőben itt erdő álljhaon.

Javaslataim a megoldásra: a legeltetés visszaszorítása, illetve a kaszálás kisebb mértéke, a csemeték kijelölése, valamint védelme szintén fontos.

Előadásom célja, hogy felhívjam a figyelmet ezen értékes területek védelmére. A fajvédelem és a jelenlegi tájkép megőrzése is fontos természetvédelmi szempontok, de véleményem szerint, ahol a környezeti feltételek megfelelőek, ott törekedni kell a természetes vegetáció helyreállítására.

Köszönöm a figyelmet!

Tálas László Máté

2012. január 23.

12. a osztályos tanuló